

FN FAKTA.

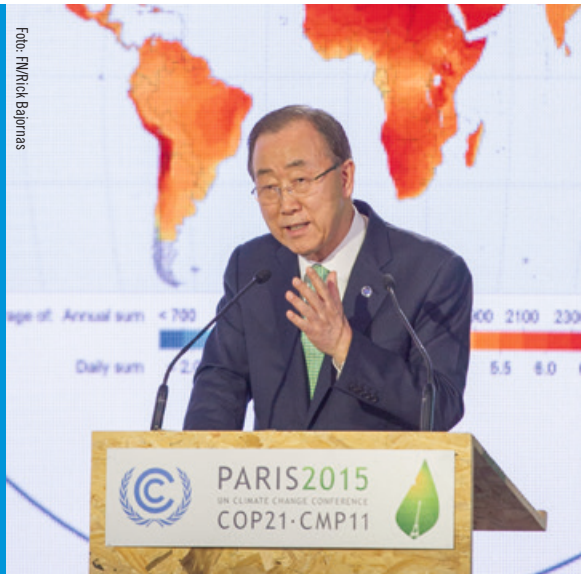

Foto: FN/Rick Bajornas

FN OCH KLIMATET

FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon talar vid ett sidoevent under COP21, FN:s klimattoppmöte i Paris 2015.

Nytt hopp för världen med Parisavtalet

Efter många års misslyckade försök att komma överens i klimatfrågan tog världssamfundet ett stort kliv framåt när man i december 2015 enades om Parisavtalet. Efter en rekordsnabb ratificeringsprocess i många länder kunde avtalet träda i kraft den 4 november 2016. Enligt avtalet åtar sig parterna att vart femte år skärpa sina planer för utsläpp av växthusgaser och att hålla ökningen av den globala medeltemperaturen ”väl under” två grader, med sikte på att den ska stanna runt 1,5 grad.

I slutet av 1980-talet började klimatfrågan dyka upp på allt fler politiska agendor. 1988 sponsrade FN en klimatkonferens i Toronto, och FN:s generalförsamling antog en resolution som konstaterade att klimatet var en gemensam mänsklig angelägenhet. Världsmeteorologiska institutionen (WMO) och FN:s miljöprogram (UNEP) bildade samma år FN:s klimatpanel. Sedan dess har klimatpanelen (IPCC, *Intergovernmental Panel on Climate Change*) haft som uppdrag att samla och utvärdera vetenskapen kring klimatförändringarna och att diskutera vilka åtgärder som kan vidtas för att lindra

effekterna av dem. IPCC har slagit fast att den globala medeltemperaturen inte får stiga med mer än två grader om vi ska kunna undvika alltför farliga klimatförändringar, och att det blir alltmer bråttom att minska utsläppen om den gränsen ska kunna hållas.

Till grund för världssamfundets arbete med klimatfrågan ligger FN:s ramkonvention om klimatförändringar, UNFCCC (*United Nations Framework Convention on Climate Change*), som antogs 1992 i samband med konferensen om miljö och utveckling i Rio. Begreppet ramkonvention innebär att den kan utökas eller ändras med tiden. Konventionens målsättning

kan kortfattat sägas vara att stabilisera mängden växthusgaser i atmosfären på en nivå som innebär att farliga klimatförändringar förhindras. Arbetet kring konventionen sköts från ett sekretariat (*UN Climate Change Secretariat*) i Bonn med ca 500 anställda. I maj 2016 valdes Patricia Espinosa från Mexico till ny generalsekreterare för sekretariatet, en position som även kallas FN:s klimatchef.

De stater som anslutit sig till klimatkonventionen har haft klimattoppmöten (*COP, Conference of the Parties*) varje år sedan 1995. COP3 i Kyoto 1997 ledde fram till Kyotoprotokollet som var ett

Enligt Parisavtalet ska den globala uppvärmningen hållas ”väl under” två grader, med sikte på att stanna runt 1,5 grad. För att klara den målsättningen krävs, enligt FN:s klimatpanel IPCC, kraftfulla och brådskande utsläppsminskningar.

Kyotoprotokollet

- Läger allt ansvar på ett fåtal rika länder.
- Tog sju år att ratificera.
- Täcker bara 15 procent av de globala utsläppen.
- Förlängningen till 2020 som beslutades om på COP18 i Doha 2012 har fortfarande inte trätt i kraft. I dagsläget saknas alltså ett gällande avtal då Parisavtalet inte börjar gälla förrän 2020.

Parisavtalet

- Gäller alla länder – men mest ansvar läggs på rika länder.
- Har mål och ambitioner som sträcker sig över många decennier.
- Trädde i kraft på mindre än ett år.
- Varje lands nationella plan för minskade utsläpp ska skärpas vart femte år. Varje land ska rapportera hur det går med utsläppsminskningarna vart femte år.
- Strävar efter att mänskligheten innan år 2100 ska sluta tillföra växthusgaser till atmosfären.
- De rikaste länderna måste stötta fattigare länder i deras hållbara utveckling, andra länder får hjälpa till om de vill och kan.

första försök till ett internationellt klimatavtal. Men kraven i protokollet berör bara ett fåtal länder och anses av många vara för svaga för att ge några betydande utsläppsminskningar. Protokollet har dock lett till initiativ som t ex ”cap and trade”, som innebär att ett tak sätts för hur mycket koldioxid som får släppas ut och att en marknad upprättas där utsläppsrätter kan säljas av parter som inte släpper ut hela sin kvot. Ett land kan också få släppa ut mer än sitt åtagande genom att finansiera åtgärder för utsläppsminskningar i andra rika länder som har åtaganden under protokollet (*gemensamt genomförande; Joint Implementation, JI*) eller i utvecklingsländer (*mekanismer för ren utveckling; Clean Development Mechanisms, CDM*) så länge den totala mängden utsläpp blir densamma.

Förhandlingarna under klimatkonventionen, liksom alla politiska forum, brottas med vissa svårigheter. Alla beslut fattas i konsensus, vilket gör att det är svårt att ta ambitiösa beslut. En del pekar också på orättvisor kring hur utsläppen mäts. Det är utsläppen som sker inom landets gränser som räknas, vilket gör att länder som tillverkar mycket exportvaror får

ta ansvar för utsläpp som skett när de producerat varor till andra länder. Internationella transporter med båt och flyg omfattas inte. Ytterligare ett problem är att det finns delade meningar om vilket basår som ska gälla när man mäter ett lands utsläppsminskningar.

PARISAVTALET

Trots de många svårigheterna lyckades man vid COP21 i Paris i december 2015 enas om ett rättsligt bindande, globalt klimatavtal, Parisavtalet (*Paris Agreement*), som tar

vid när Kyotoprotokollet löper ut 2020 och som saknar slutdatum.

Parisavtalet skulle träda i kraft när

minst 55 länder, som representerar minst 55 procent av de globala utsläppen av växthusgaser, ratificerat det och presenterat sina planer för minskade nationella utsläpp. De flesta trodde att detta skulle dröja flera år då det tog sju år för Kyotoprotokollet. Men processen med Parisavtalet gick betydligt snabbare och den 5 oktober 2016 hade 74 länder, som står för sammanlagt 58,82 procent av utsläppen, lämnat in sina ratificeringar och fått dem godkända. 30 dagar senare (den 4 november) trädde avtalet i kraft.

Hälften av de globala utsläppen av växthusgaser sedan 1750 skedde mellan 1970 och 2010 (IPCC).

Klimatet och Agenda 2030

I september 2015 antog världens länder Agenda 2030 – en global utvecklingsagenda bestående av 17 mål för hållbar utveckling (*Sustainable Development Goals, SDG:s*). Mål 13 i Agenda 2030 handlar om att bromsa klimatförändringarna och lindra effekten av dem. Men många av de andra 16 målen berörs också av klimatet. Klimatförändringarna förväntas leda till extremt väder, fler naturkatastrofer och konkurrens om knappa resurser. Detta hotar t ex både matsäkerheten (Mål 2: ingen hunger), bostäder (Mål 11: hållbara städer och samhällen) och freden (Mål 16: fredliga och inkluderande samhällen).

derande samhällen). Att IPCC fick Nobels fredspris 2007 är ett tecken på att medvetenheten om klimatets betydelse för människors säkerhet och välmående har ökat.

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna*

DELMÅL:

- 13.1 Stärka motståndskraften mot och förmågan till anpassning till klimatrelaterade faror och naturkatastrofer i alla länder.
- 13.2 Integrera klimatåtgärder i politik, strategier och planering på nationell nivå.
- 13.3 Förbättra utbildningen, medvetenheten och den mänskliga och institutionella kapaciteten vad gäller begränsning av klimatförändringarna, klimatanpassning, begränsning av klimatförändringarnas konsekvenser samt tidig varning.
- 13.a Fullfölja det åtagande som de utvecklade länder som är parter i Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändringar gjort gällande, en målsättning att till 2020 gemensamt mobilisera 100 miljarder US-dollar år-

ligen från alla typer av källor för att tillgodose utvecklingsländernas behov vad gäller meningsfulla begränsningsåtgärder och insyn i genomförandet samt så snart som möjligt finansiera och operationalisera den gröna klimatfonden fullt ut.

- 13.b Främja mekanismer för att höja förmågan till effektiv klimatrelaterad planering och förvaltning i de minst utvecklade länderna, med särskilt fokus på kvinnor, ungdomar samt lokala och marginaliserade samhällen.

* Med beaktande av att Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändringar är det främsta internationella, mellanstatliga forumet för förhandlingar om hur världen ska hantera klimatförändringarna.

Vid denna tidnings pressläggning i mitten av november 2016 hade 193 länder – nästan alla självständiga stater i världen – skrivit under (signerat) avtalet, vilket innebär att man avser att ansluta sig till det fullt ut (ratificera). Av dessa hade 110 parter (109 länder + EU) även hunnit ratificera det, däribland stora aktörer som USA, Kina och Indien. Sverige ratificerade avtalet den 13 oktober.

När ett land ratificerat avtalet tar det fyra år att lämna det, den sk Trumpklausulen, vilket gör att USA antagligen blir kvar trots Donald Trumps valseger. Parisavtalet slutar inte gälla oavsett hur många länder som drar sig ur det. I samband med klimattoppmötet i Marrakech, Marocko, 7-18 november (COP22) inleddes ett första möte (CMA1) för de parter som ratificerat Parisavtalet minst 30 dagar innan mötet.

Parisavtalet kräver att alla stater hjälper till att minska utsläppen, men mest ansvar läggs på de rika länderna. De rikare länderna är också skyldiga att hjälpa fattigare länder att utvecklas på ett miljövänligt sätt, genom att t ex dela med sig av tekniska lösningar. Alla länder ska också ha planer för hur befolkningen ska skyddas mot effekterna av de klimatförändringar som redan är oundvikliga.

Vidare upprepar avtalet tidigare utfästelser att den globala medeltemperaturen inte får öka med mer än 2 grader (jämfört med förindustriell tid), men slår samtidigt fast att man ska sträva efter en ökning på max 1,5 grad.

De utsläppsmål som varje land satt upp enligt avtalet (*NDC, Nationally Determined Contributions*) börjar gälla 2020 men de globala utsläppen måste passera sin topp och börja minska innan dess om vi ska klara 2-gradersgränsen. Överenskommenheten bygger på att parterna sätter tillräckligt ambitiösa mål och följer dessa. Politikerna måste fatta tuffa beslut för att begränsa utsläppen och få stöd från allmänheten för att kunna göra det.

OM KLIMATFÖRÄNDRINGARNA

Att den globala medeltemperaturen ökar betyder inte att det blir varmare och torrare överallt, utan att vädret kommer att bli mer extremt (fler stormar, värmeböljor och mycket kalla vintrar). Det är naturligt att klimatet varierar, men det

har aldrig ändrats så här fort tidigare. Klimat mäts i perioder om 60 år, därför kan man inte bara titta på ett fåtal år och säga att klimatet förändras. Men trenden de senaste decennierna är tydlig; värmer rekord slås gång på gång. Det finns också sk feedback-effekter i naturen som skyndar på uppvärmningen. Ett exempel är att smältande is blir mörkare, absorberar mer

värme från solen och därmed smälter fortare, ett annat att varmare hav släpper ifrån sig mer koldioxid och ökar koncentrationen av växthusgaser i atmosfären.

Det är bl a detta som gör att man pratar om tröskleffekter: vid en viss punkt tar dessa fenomen överhanden och riskerar att accelerera uppvärmningen, och då är det antagligen för sent att stoppa den.

Än så länge finns det inga pålitliga metoder för att fånga upp koldioxid ur luften och förvara den någonstans (*CCS, Carbon Capture and Storage*), därför är den bästa lösningen just nu att begränsa våra utsläpp. IPCC menar att de årliga globala utsläppen 2050 måste vara 40-70

Bara en tredjedel av de utsläpp som vi i Sverige orsakar sker innanför landets gränser.

procent lägre än de var 2010, om vi ska vara relativt säkra på att temperaturökningen inte överstiger två grader*. Temperaturen har redan ökat med 0,8 grader sedan 1880. Det är inte bara koldioxid som är problemet. Metan, som släpps ut från t ex idisslande djur, risodlingar och smältande permafrost i Sibirien, är en mångdubbelt starkare växthusgas än koldioxid.

* Vid dessa beräkningar har man utgått från att koncentrationen av koldioxid i atmosfären måste hållas under 450 ppm (parts per million, miljondelar) för att klara tvågradersgränsen. Gapet mellan 40 och 70 procent beror på att vissa scenarier innefattar teknik för att absorbera och lagra koldioxid från luften, något som ännu inte existerar.

Foto: Wilson James Tumaña

Mål 13 i Agenda 2030 handlar om att bromsa klimatförändringarna och ett av delmålen tar upp vikten av att förbättra utbildning, medvetenhet och kapacitet kring klimatfrågan. På bilden diskuterar lokalbefolkningen på Pemba, utanför Tanzanias kust, hur klimatförändringar drabbar deras samhälle.

DET HÄR KAN DU GÖRA:

Klimatfrågan berör varje människa på jorden och mål 13 i Agenda 2030, om att bekämpa klimatförändringarna, har stor betydelse för utvecklingsagendan som helhet. Enligt FN:s utvecklingsprogram UNDP stödjer klimatmålet "fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling och kan ge positiva synergi-effekter och förutsättningar för att kunna bemöta flera av de utmaningar världen står inför idag så som livsmedelstrygghet, rent vatten, hållbart nyttjande av naturresurser och ekosystem, mänsklig säkerhet, jämställdhet, hälsa och ekonomisk tillväxt." Vi kan alla bidra till att fler engagerar sig och till att vår klimatpåverkan blir så liten som möjligt, i linje med intentionerna i Agenda 2030. Här är några förslag på vad DU kan göra:

Ta reda på hur din egen kommun agerar i klimatfrågan – t ex i vilken mån man prioriterar cykelvägar och allmänna kommunikationer, satsar på återvinning av matavfall och tar hänsyn till miljö och klimat när man upphandlar tjänster från olika företag. Kolla gärna upp möjligheten att lämna ett medborgarförslag om du har en idé för hur man kan skärpa kommunens beteende på området och underlätta för invånarna att göra klimatsmarta val.

Nu när Parisavtalet och Agenda 2030 är på plats gäller det att våra politiker förstår att de har folkets mandat för en kraftfull klimatpolitik. Du kan göra din röst hörd och påverka andra genom att skicka insändare till lokaltidningar. Du kan även välja att mejla riksdagsledamöter och trycka på för att Sverige ska föra en så skarp och progressiv klimatpolitik som möjligt. På riksdagen.se/ledamoter kan du se ledamöterna från din valkrets och deras mejladresser.

Som individer bidrar vi alla med vår konsumtion och vårt beteende till den klimatpåverkan som den samlade mänskligheten står för. Genom att äta mindre kött (främst nötkött), minska matsvinnet, undvika flygresor, välja miljömärkt el och se över vad våra sparpengar investeras i, kan vi göra mycket. Vidare kan vi försöka konsumera mindre och satsa på kvalitet. Många saker kan vi också dela – gräsklippare, verktyg o s v.

Bli medlem i FN-förbundet!

Ring 08-462 25 40 eller ansök på fn.se